

“BEDEN EĞİTİMİ SINIFLARINDA ÖĞRENME VE PERFORMANS YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ”NİN TÜRK ÖĞRENCİLER İÇİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Elif Nilay DAŞDAN *

Hatice ÇAMLIYER *

Hüseyin ÇAMLIYER *

Zişan KAZAK ÇETİNKALP **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Papaioannou (1994) tarafından geliştirilen "Beden Eğitimi Sınıflarında Öğrenme ve Performans Yönelimi Ölçeği (BEDÖPYÖ)"ni Türk öğrencileri için uyarlamaktır. Çalışmanın örneklemini, Manisa ilinde devlet okullarının orta öğretim düzeyinde eğitim gören 469 öğrenci (255 erkek ve 214 kız) oluşturmuştur. Çalışmada, Beden eğitimi sınıflarındaki öğrencilerin başarı yönelimlerini ve öğrenmedeki algılamalarının ne olduğunu ölçmek için, aslı İngilizce olan Yunan öğrenciler için geliştirilmiş ölçeğin, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçe'ye uyarlanmıştır. Yapılan istatistiksel analizlerden alınan sonuçlara göre, ölçeği oluşturan 26 maddenin orijinal ölçekte olduğu gibi 5 faktör altında toplandığı, ancak temel alt faktörler olan öğrenme ve performans yönelimlerine ait faktörlerden bazılarının farklı alt ölçeklerin altına kayarak yer değiştirdiği görülmüştür.

İstatistiklerin anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi, Güdülenme, İçsel Güdülenme, Güdüsel İklim, Yönelim.

Geliş tarihi: 10.08.2007; Yayına kabul tarihi: 04.01.2008

* Celal Bayar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, MANİSA

** Ege Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, İZMİR

THE VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF "LEARNING AND PERFORMANCE ORIENTATIONS IN PHYSICAL EDUCATION CLASSES QUESTIONNAIRE" FOR TURKISH STUDENTS

ABSTRACT

The purpose of this study is to adapt for Turkish students of "Learning and Performance Orientations in Physical Education Classes Questionnaire (LAPOPECQ)" which has been developed by Papaioannou (1994). All participants who learner to high school has been went government school in Manisa city. Sample of study was 469 pupils (255 boys and 214 girls). In this study, in order to measure the performance orientation of these students who are in PE classes and also to measure what their perception in learning is, the scale, whose origin is in English and which was developed for Greek students, was adapted into Turkish by making the validity and reliability study of it. Accordingly, after the oblique rotation in the principal component analysis, the original items generating the questionnaire gathered in 5 factors like in the original. However, some factors of learning and performance orientations were changed place by slide to other factors. Meaningful level of statistics has been accepted as $p < 0.05$.

Key words: Physical Education, Motivation, Intrinsic Motivation, Motivational Climate, Orientation.

GİRİŞ

Hem rekabet hem de dayanışmanın en yoğun olarak yaşandığı ortamlardan birisinin de beden eğitimi ve spor dersleri olduğu düşünülebilir. Beden eğitimi dersleri, içeriği gereği bu özelliklerin ortaya çıkmasını sağlar. Rekabet ve dayanışma davranışlarının ortaya çıkmasını sağlayan tek özellik öğrenciler arasındaki ilişkiler değil, aynı zamanda, öğretmenin öğrenme için oluşturduğu sınıf iklimidir.

Öğretmenin hazırladığı öğrenme atmosferi ve motive etme şekli öğrencileri, başarıya yönlendirirken, öğrencilerin hangi hedefe yönelecekleri konusunda belirleyici olabilmektedir. Bu hedefler, öğrencilerin başarılarında büyük rol oynar. 1988'den bu yana yapılmış çalışmalarda (Eliot & Dweck 88; Duda 89; Dweck 99 vs) öğrencilerin iki türlü belirleyici hedef yönelimi olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlardan birisi öğrenme yönelimi ve diğeri de performans yönelimidir^(1, 2, 3).

Görev hedefi önemli olduğunda bireyler, bireysel yeteneklerini daha çok geliştirebilmek için bir görevi nasıl daha iyi başaracaklarıyla ilgilendirirler. Bu yüzden onlar yeni beceriler kazanmak için çok çaba harcarlar ve bireysel değerlendirme kriterini benimserler. "Bireysel değerlendirme kriteri", başarının bireysel gelişimi olarak tanımlanmasıdır. Onlar için sübjektif (öznel) nedenlere bağlı başarısızlık, daha az bir ihtimaldir. Çünkü yapılan bireysel hataların, bireylerin beceri geliştirmesinde, rehberlik görevi yaptığı belirtilmiştir⁽⁴⁾. Ego yönelimi önemli olduğunda da, kişi belirli görevlerde ne kadar iyi olduğuyula ilgilendirir. Çocuk genelde, "kimin daha hızlı olduğunu görmek için yarışmalıyız" gibi cümleler kurar. Çocuğun ana ilgisi, standartlar doğrultusunda yeteneğini ortaya koymaya yönelmektir. Örneğin bireyler, diğerlerini yenmeye çalışır, yüksek

bir performans gösterir ve az çaba ile başarı elde etmeye çalışır. Bir başka deyişle, ego hedefi yönelimi baskın olduğunda, değerlendirmenin kriteri normatiftir ve bireyler referans olan diğer gruptan daha başarılı olarak değerlendirildiklerinde tatmin olmuş ve başarılı olmuş hissederler (referans grup aynı yaş ve cinsiyetteki bireyler).

Ego yönelimli bireyler, kendilerini diğerlerinden daha düşük yetenekli olarak değerlendirildiklerinde negatif duygu ve başarısızlık yaşarlar. Bundan dolayı onlar, hem görevden kaçmaya hem de az çaba göstermeye eğilimlidirler. Başarısızlıklarını başkalarına, başarılarını ise kendilerine bağlarlar. Bu nedenle başarısızlıklarındaki dışsal nedeni, başarısızlıklarının bağışlayıcı bir unsuru olarak kabul ederler⁽⁴⁾. Görev ve ego olarak adlandırılan bu iki hedef yönelimi, aslında bireylerin, kendi yetenek düzeylerini yargılama şekilleriyle ilgilidir. Görevle ilişkili hedef yönelimine sahip olan bireyin, beceri gelişimi, yeni beceri öğrenme, görevde ustalığı sergileme ve sıkı çalışma üzerine odaklandığı belirtilmiştir. Ego ile ilişkili hedef yöneliminde ise bireyin, kendi üstün yeteneğini kanıtlama doğrultusunda çaba gösterdiği dile getirilmiştir. Ego ile ilişkili hedef yönelimli bir kimse için öznel başarının kaynağı, bir yarışmada daha az çaba ile rakibini yenmedir⁽²⁾.

YÖNTEM

Ölçeğin Çeviri Geçerliliği:

Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmesi sürecinde yeni bir ifade geliştirilmemiş, ölçeğin orijinal biçimine bütünüyle bağlı kalmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmesi süreci iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlardan ilki ölçeğin yabancı dilden Türkçe'ye ve Türkçe'den tekrar yabancı dile çevrilmesi ve ikincisi de Türkçeleşmiş ifadelerin anlaşılabilirliğinin bir grup öğrencide sınanmasıdır. Ölçek önce İngilizce'den Türkçe'ye İngiliz dil bilim alanında çalışan üç uzman tarafından ayrı ayrı çevrilmiştir. Daha sonra bir araya getirilen bu üç uzman ilgili madde için tartışmış ve aralarında bir ortak görüş oluşturarak ölçeğin Türkçe taslağı elde edilmiştir. Bu taslak diğer bir üç uzman tarafından ayrı ayrı Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiş ve orijinal ölçekle karşılaştırılmış, üst düzeyde bir benzerliğin olduğu görülmüştür. İkinci aşamada, Türkçeleştirilmiş olan ölçeğin anlaşılabilirliğini test etmek için Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan 40 öğrenciye ölçek uygulanmıştır. Ölçeğin anlaşılabilirliği konusunda bir sorunla karşılaşmadığının anlaşılmasından sonra uygulama aşamasına geçilmiştir.

Katılımcılar:

Çalışmanın evrenini tüm lise ve Anadolu liseleri oluşturmaktadır. Bu çalışmanın Örneklem grubunu ise Manisa'da bulunan ve tesadüfi olarak seçilen 5 lise ve 3 Anadolu lisesi öğrencileri oluşturmaktadır. Ölçek, bu okullardan yine tesadüfi olarak seçilen toplam 17 sınıfa uygulanmıştır. Çalışmaya yaşları 14 ile 18 arasında değişen 255'i erkek (%54) ve 214'ü bayan (% 46) toplam 469 öğrenci katılmıştır. Çalışmaya katılan tüm okullar devlet okuludur. Bayanların yaş ortalaması 15.35 iken standart sapması 62.2 ve erkeklerin yaş ortalaması 15.53 iken standart sapması 76.2'dir.

Veri Toplama Aracı:

LAPOPECQ (Papaioannou, 1994), beş alt ölçekten oluşur ve 26 maddelidir. İlk faktör, 5 maddeden oluşan "öğretmen kaynaklı öğrenme yönelimi", öğretmenlerin davranışları tarafından oluşturulan öğrenme yönelimli iklimi içerirken; ikinci faktör, 7 maddeden oluşan "öğrencilerin öğrenme yönelimleri", öğrencilerin öğrenme ile ilgili deneyimlerinden oluşan öğrenme yönelimli çevreyi ifade eder. Üçüncü faktör, "öğrencilerin yarışma yönelimi", başarının değerlendirilmesini açık kurallara dayalı kriterlere göre tanımlanan bir iklime işaret eden 5 maddeden oluşur. Dördüncü faktör, "çabasız sonuca yönelim", başarının değerlendirmesinin yeteneğe dayalı olarak tanımlandığı bir iklimi içeren 4 maddeden oluşur. Son faktör ise, "öğrencilerin hataları hakkındaki endişeleri"ni içeren 5 maddeden oluşur. Papaioannou 1994'te yaptığı çalışmada, tüm faktörlerde anlamlı bir içsel geçerlik bulmuştur^(1, 3, 4, 5).

Verilerin Analizi:

Verilerin standart sapma ve ortalamaları alınarak betimleyici istatistikler yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için Oblique döndürme yöntemiyle yapılan temel bileşenler faktör analizi kullanılmış, Pearson korelasyon yöntemiyle madde ayırtedicilik indeksine (madde-madde, madde-toplam, madde-genel toplam korelasyonları) bakılmış, iç tutarlığının belirlenmesi için Cronbach alpha katsayısı ve bir uygulamadan başka bir uygulamaya tutarlı sonuçlar verebilme gücünün bir ölçüsü olarak test –tekrar test güvenirliliği incelenmiştir. Çalışmada anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Bayan ve erkeklerin alt ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki anlamlılığa bakmak için ise, bağımsız t-testi yapılmıştır. İstatistiklerin anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Ölçeğin Yapı Geçerliliğine İlişkin Bulgular:

Beden eğitimi derslerindeki öğrencilerin öğrenme ve performans yönelimleri ölçeğinin yapı geçerliliği için temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. Oblique yöntemi kullanılarak faktör yükleri belirlenmiştir. Oblique yöntemiyle yapılan temel bileşenler faktör analizi sonrası ölçeği oluşturan 26 maddenin orijinal ölçekte olduğu gibi 5 faktör altında toplandığı görülmüştür (Tablo 1). Ancak, temel alt faktörler olan öğrenme ve performans yönelimlerine ait faktörlerden bazıları farklı alt ölçeklerin altına kayarak yer değiştirdiği bulunmuştur. Yapılan Oblique yöntemi sonucu, 5., 10. ve 20.ci maddeler, Öğrenci merkezli öğrenme yönelimi (ÖMÖY) alt ölçeği yerine; Öğretmen Kaynaklı Öğrenme Yönelimi (ÖKÖY) altında; 12.ci madde Çabasız Sonuca Yönelim'i (ÇSY) ve 25.ci madde öğrencilerin yarışma yönelim alt ölçeği (ÖYY) yerine, öğrencilerin hataları hakkındaki endişelerine (ÖHHE) ait alt ölçekte, ve en son olarak da 8.ci madde öğrencilerin yarışma yönelimi (ÖYY) yerine çabasız sonuca yönelme (ÇSY) alt ölçeğinin altında bulunmuştur. Oblique döndürme sonrası, 1. alt ölçek varyansın % 20.8'ini, 2. alt ölçek %10.12'sini, 3. alt ölçek %6.30'unu; 4. alt ölçek % 4.90'nını; 5. alt ölçek %4.70'ini açıkladığı tespit edilmiştir.

Tüm alt ölçekler ise toplam varyansın % 46.85'ini açıklamaktadır. Erpic ve ark.nın (2005) uyarlama çalışmasında da varyansın % 53.04'ü açıklanmıştır. Bu rakam Papaioannou'nun (1994) orijinal ölçeğinde % 49.3'tür.

Tablo 1: Temel Bileşenler Faktör Analizi

Maddeler	Alt ölçekler				
	Öğretmen	Öğrenme	Endişe	Çabasız	Yarışma
1	.642				
5	.452				
7	.691				
10	.513				
15	.537				
16	.698				
20	.554				
22	.713				
2			.588		
9			.716		
12			.264		
14			.565		
19			.710		
23			.634		
25			.380		
3				.617	
8				.447	
11				.636	
17				.607	
4					.634
6					.700
21					.304
13		.622			
18		.610			
24		.599			
26		.681			
Varyansın yüzdesi	20.82	10.12	6.272	4.889	4.736

Tablo 1'de çıkan sonuçlara göre, öğretmen merkezli öğrenme yöneliminin maddeleri 1, 5, 7, 10, 15, 16, 20, 22; öğrencilerin öğrenme yönelimi faktörünün maddeleri 13, 18, 24, 26; hatalar hakkında endişe duyma faktörünün maddeleri 2, 9, 12, 14, 19, 23, 25; çabasız sonuca yönelme faktörünün maddeleri 3, 8, 11, 17 ve öğrencilerin normatif standartlara bağlı yarışma yönelimi faktörünün maddeleri 4, 6, 21 olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin madde Geçerlik İndeksine İlişkin Bulgular

Tüm alt ölçeklere ilişkin maddeler ve maddelerin ait oldukları alt ölçeklerin puanı ile ilişkisi, Pearson korelasyon katsayısı değerlerine bakılarak incelenmiştir. Bu değerlere bakıldığında, her maddenin kendi boyutunda bulunan maddelerle ve toplam puanı ile yüksek korelasyon gösterdiği belirlenmiştir. Her bir maddenin toplam puanı ile yüksek korelasyon göstermesi, alt ölçeklerin birbirleri ile tutarlı maddelerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Çıkan korelasyonlar ise $p < .01$ ve $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2: Alt ölçekler İçin Madde-Toplam Test Korelasyonları

Maddeler	ÖKÖY	ÖMÖY	ÖHH	ÇSY	ÖYY
1	.653**				
5	.582**				
7	.735**				
10	.633**				
15	.496**				
16	.655**				
20	.586**				
22	.764**				
13		.692**			
18		.742**			
24		.651**			
26		.793**			
2			.579**		
9			.635**		
12			.519**		
14			.576**		
19			.702**		
23			.667**		
25			.568**		
3				.658**	
8				.609**	
11				.614**	
17				.611**	
4					.770**
6					.775**
21					.655**

* $p < .01$

Ölçeğin Güvenirlilik Katsayısına (Cronbach's Alpha) İlişkin Bulgular

Öğretmen kaynaklı öğrenme yönelimi (ÖKÖY), öğrencilerin öğrenme yönelimi (ÖMÖY), öğrencilerin çabasızsız sonuca yönelim eğilimi (ÇSY), öğrencilerin hataları hakkında endişe duyma

eğilimi (ÖHHE) ve öğrencilerin normatif değerlere bağlı yarışma yönelimi (ÖYY) alt ölçeklerinden oluşan beden eğitimi derslerindeki öğrencilerin öğrenme ve performans yönelimi ölçeği'ne ilişkin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları aşağıda verilmiştir. Faktör analizi (yapı geçerliği) ışığında, sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Alt Ölçeklerin Cronbach's Alpha Güvenirlik Katsayıları

ALT ÖLÇEK	Cronbach's alpha Değeri	Orijinal ölçekteki (Papaioannou, 1994) Cronbach's alpha değeri
Öğretmen Kaynaklı Öğrenci Yönelimi	0.79	0.79
Öğrenme Merkezli Öğrenci Yönelimi	0.69	0.84
Hatalar Hakkında Endişe Duyma	0.47	0.67
Çabasız Sonuca Yönelme	0.71	0.65
Öğrencilerin Yarışma Yönelimi	0.58	0.71

Tablo 3'te verilen sonuçlar, LAPOPECQ'nun Türkçe versiyonu olan beden eğitimi derslerindeki öğrencilerin öğrenme ve performans yönelimi ölçeğinin (BEDÖPYÖ), orijinal ölçek kadar güvenilir olduğunu göstermiştir.

Tablo 4: Alt Ölçeklere İlişkin Test-Tekrar Test Korelasyon Değerleri

Alt ölçekler	Test-tekrar test korelasyonları
Öğretmen Kaynaklı öğrenci yönelimi	0.90
Öğrenme merkezli öğrenci yönelimi	0.83
Hatalar Hakkında Endişe Duyma	0.90
Çabasız sonuca yönelme	0.80
Öğrencilerin yarışma yönelimi	0.83

Tablo 4'te ortaya çıkan değerlerin oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Buna göre uyarladığımız çalışmanın Cronbach's Alpha değeri; öğretmen kaynaklı öğrenme yönelimi için .90, öğrencilerin öğrenme yönelimi için .83, çabasız sonuca yönelme için .80, hatalar hakkında endişe duyma için .90 ve öğrencilerin yarışma yönelimi için ise .83 tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, "beden eğitimi derslerindeki performans ve öğrenme yönelimi ölçeği"ni Türk kültürü için uyarlamaktır. LAPOPECQ'nun Türkçe versiyonu olan beden eğitimi derslerindeki öğrencilerin öğrenme ve performans yönelimi ölçeğinin (BEDÖPYÖ), orijinal ölçeğe yakın güvenirlikte olduğunu göstermiştir. Öğrenme boyutlarına ait 2 alt ölçeğin boyutlarından birinin orijinal ölçektekiyle aynı (öğretmen kaynaklı öğrenme yönelimi) ve diğerinin (öğrenci merkezli öğrenme yönelimi) yakın çıkması, bu alt boyutların orijinaline oldukça yakın ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak ölçek, varyansın % 46,85'ini açıklayarak, ölçeğin kullanılabilir bir